

НООСФЕРА ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КОНТИНУУМ

Пінчук Н.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Капранов Я. В.

Кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Сьогодні людство має *інтегральний інтелект як планетарне явище* і продовжує переживати прискорення еволюційного розвитку (Мельник & Маринюк, 2013). Свого часу академік В. І. Вернадський намагався охарактеризувати поняття "ноосфера" у такий спосіб: "Інтелектом людина створила новий життєвий простір, інтелектом вона змінює довкілля, і майбутнє цього світу залежить від продуктів її інтелектуальної діяльності. Наш вид втрутився в захисні механізми природи, перешкоджає її саморегулюванню і тепер, щоб вижити, ми повинні встановити нові правила гри" (Запорожан, 2019). Ми живемо у час, коли позиція і стан людини *Homo sapiens sapiens* на Землі кардинально змінилися. Науковий розум і практична діяльність стають єдиною планетарною силою, яка здатна стояти на рівні з силами природи та навіть протистояти їм. Саме тому, на думку дослідника, ми несемо пряму відповідальність за теперішній і майбутній стан планети (Чорноморденко, 2013). Власне тут мова йде про науково-технічну революцію та вплив цієї концепції на подальшу долю людства.

Якщо зважати на сучасні екологічні негаразди, діяльність людини *Homo sapiens sapiens* з облаштування навколишнього середовища і перетворення природного світу вимірюється планетарним масштабом, а наслідки оцінюються багатьма дослідниками як катастрофа глобального виміру. У цьому контексті можна говорити про єдність людини *Homo sapiens sapiens* з Землею і їх взаємну залежність. В. І. Вернадський наголошує на тому, що людина є проявом великого природного процесу, функцією біосфери та її невід'ємною частиною. І саме завдяки інтелекту людина сама стає однією з головних ланок нової геологічної зміни – еволюції біосфери у її новий стан – ноосферу (Чорноморденко, 2013).

Прикладом інтелектуального втручання людини у "справи" природи є поява молекулярно-генетичних технологій. З розумінням роботи генів, із можливістю впливати на них людство отримало необмежені можливості. Це дає змогу конструювати клітини та створювати ліки прицільної дії на ту чи іншу клітину. Серед наших можливостей – побороти хвороби, старість і врешті-решт смерть. У такому випадку на нас буде чекати збільшення виду *Homo sapiens sapiens* і, як результат, тотальне перенаселення. У свою чергу, природа бореться з восьми мільярдною армією населення війнами, голодом та епідеміями (Запорожан, 2019).

Проте концепція ноосфери не передбачає "війну" людини та природи, а, навпаки, – це система, яка забезпечує гармонійну взаємодію природи і суспільства в напрямку реалізації ідеї стійкого розвитку (Чорноморденко, 2013). Інший приклад – робототехніка та нанотехнології, які на сьогодні активно

впроваджуються та розвиваються. Очевидним є те, що на певному етапі розвитку робототехніка неодмінно буде мати здатності до самовдосконалення. Штучний інтелект, що дорівнює людському або перевершує його вчені називають *точкою сингулярності*. Найнебезпечнішим є те, що швидкість цього самовдосконалення може значно випередити швидкість еволюції й тоді людині доведеться змагатися з продуктом свого ж інтелекту. Без належного контролю та інтелектуальних втручань розробки у сферах нанотехнологій та інших сучасних напрямках діяльності можуть нанести шкоду людству (Запорожан, 2019). Так, у цьому контексті розглядаємо ноосферу як інтелектуальний континуум. На сучасному етапі розвитку людина постійно щось створює, вдосконалює, реалізує свій інтелектуальний потенціал, проте важливішим є втримати цю "високу планку", не зашкодити природі, а, отже, і самому собі.

Тісно пов'язаною з ноосферою є ноетика (ноетичне мислення) – етика інтелектуальної діяльності людини, тобто своєрідні закони, правила та критерії: які технології розвивати, а які табувати. Як вже було зазначено вище, за допомогою розуму людина перетворює все, що її оточує, для своїх інтересів або інтересів суспільства. Але існує ймовірність того, що ці перетворення можуть досягти точки неповернення (Запорожан, 2019). Це і підтверджує те, що глибина нашого інтелекту є незбагненою. В. І. Вернадський був упевнений: якщо людина зможе впоратися зі своїм інтелектом / розумом, на неї чекає майбутнє.

Як підсумок, варто зазначити, що розглядаючи ноосферу як інтелектуальний континуум людині сучасного виду *Homo sapiens sapiens* вдасться впоратися з проблемами глобального масштабу у сучасному світі, відтак і знайти відповіді на питання, які потребують негайного вирішення.

ЛІТЕРАТУРА

- Мельник, В. П., & Маринюк, В. Г. (2013). Людина і технонаука в контексті ноосферної парадигми. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки*, 16, 3-18.
- Запорожан, В. (2019). *Ноосферне вчення Вернадського. Наступний крок – ноетика?* Взято з <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2656512-noosferne-vcenna-vernadsckogo-nastupnij-krok-noetika.htm>.
- Чорноморденко, Д. (2013). Ідеї формування методологічних засад раціонально-екологічного розвитку суспільства у творчому спадку В. І. Вернадського. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Геологія*, 3, 51-54.